

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 47.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 23. ОКТОБРА (6. СТУДЕНОГА) 1875.

ГОДИНА III (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. 6; по год. 3; четврт год. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. 6. 7; по г. 3. 50.; четврт 1. 75. и. За све друге земље год. 8. по год. 4; четврт год. 2. За остале плаћа се за ред 5 новчана. Предплата и све изручене плаће се администратора, а доноси уредништву на Цетиње.

ИЗВЈЕШТАЈ

У „Гласу Црногорца“ својимствени су редовно приноси, који су до сада одбору стигли и имена г. г. прилагача.

Свега је до сада стигло ф. 13,320 и 3 гр.

Рачун у појединостима даје одбор на јавност у своје пријеме. Овђе ћемо изнати само главне рубрике и сузе, на што је и што је потрошено од приложеног новца:

1. За лекарије рањеницима — ф. 711.
2. За слашнице и бјелене истина ф. 364.
3. Рањеницима на Грахову, Васојевићима и Цетињу трошак у пр. мјес. ф. 1276.

4. Прегледање народа у Васојевићима, Дробњацима, Жуци, Лукову и овијем крајевима, који су од мора удаљени, те жито преносити не могу, купљено је жита — — — — ф. 4000.

Осим тога одбор је још наредио, да се погоди жита за ф. 10,000.

5. Трошкови за пренос робе, рањеника, давање појединачних страдалника, фамилијама и т. д. — — — — ф. 860.

Одбор добио је од владе извјештај, да, по званичном попису има преглеђених:

На Грахову — —	17,000	душа.
У Васојевиће — —	6,000	„
У Шарнице Прећина — —	3,500	„
У Дробњаке — —	5,707	„

Даље је извјештен одбор од начелства граховског, да у Бањанима, на самој граници нашој, има још 15,000 душа, који се још, док нестисно зна, тако задржавају и који ће до мало пријећи у нашу границу. Тако исто да има бјегунаца у Жуцу, Лукову и овијем крајевима, који још није-су пописани. Одбор је изаслао једнога свог члана, који се придружио изасланику владиног, да све прегледе попише и разида стање и потребе њихове.

Према броју пописаних бјегунаца, који су скоро махом без пиће ништа преглеђали, и расмотрењу жалоснога стања њиховога, одбор је нашо, да за свако треће чељаде треба набавити одјеће и постелу, што би изнијело 10,735 комада свакојега, а на сваки пет душа по један суд за готовљење јела, димле 6451 пијаву.

Народу преглеђама, који је сјештен у мјестима ближијим мору, влада је набавила жита. По од тога жита, и од онога које би милосрдни дароватељи можда још послали под Рису или Котор, не може никакве користи бити народу у Васојевићима, Жуци и овијем удаљеним крајевима, јер би пренос жита два пута више коштао него само жито, и јер је пренос управо немогућан узимље доба због даљине, завијаних пута и нараслијех ријека.

За то је одбор ријешно, да се установе 2 житнице у Острогу и Кучима и да се жита купује и у њих сјести, што је могуће више и прије, а одатле неби тешко било ономе народу пренести. Без тога опасност је, да би могло крвањих од глади бити. За 25,000 душа, што

је само до сад тако преглеђао, прорачунао је одбор да ће му за првих шест мјесеца требати у најмању 50,000 стара жита.

Рањеника има до сад 250. За исте установио је одбор 5 болница, према положају Црне Горе у мјестима, гдје је најлакше рањенике пријети, на име: на Грахову, у Жуци, Шавнике, Андријевицу и на Цетињу.

Одбор је узео за то пет кућа под најам и уредио их, колико је најбоље могло.

У свакој болници држи: 1 чувара, два послужитеља болничка, 1 праљу, 1 кувару и 1 покућара;

Плаћа храну рањеницима и послужитељима и огрије;

Купује мјесечна:

Набавља сваку потребу, коју медици за болницу захтјевају;

Сноси трошкове за пренос свају ствари одатле у поменуто болнице као и рањенике до болнице.

Напошљедку даје болницима робу за њих и постеле њихове.

Већи дио свега овога мора одбор с готовим новцем набављати и издржавати. Према томе одбор је учинио прелачун за ових 5 болница и то за 6 мјесеца и то само за 250 рањеника од ф. 35,000.

Осим новчане помоћи, ово су ствари, с којима би се одбору могло припожити:

1. Постеле и роба за постеле;
2. Кошуље и гаће за рањенике;
3. Лекарије и лекарски алати;
4. Свилице, крпе и завоји.

За болнице ове, само на садашњи број рањеника, треба одбору 250 страница, 1000 ленцуна, 1000 кошуља, 1000 гаћа и 500 покривача.

Изложеним овђе досадашњи главни рад одбора и потребе, које има све да подмири, одбор се обраћа и овом приликом милосрђу народа свога и братскијех словенскијех народа и свијех човјекољуба, да ускоре са својом помоћи.

Цетиње, 23. Октобра 1875.

Предсједник одбора:
Митровић црногорски:
Иларион.

Секретар:
Шв. Ковачевић.

Подписаноме одбору, стигли су даље ови приноси:

- Преосв. бискуп г. Штротсхјер — ф. 300.
Од комитета за боне и рањене кој-
нике из Петрограда други прилог износи 500.
Од уредништва руских „Новости“ ф. 150.
Од уредништва руских „Новости“
по другом пут поштом износила — — 24 и по.
Робе послали су:

Одбор которски 9 бремена шарпија, завоја и различне робе.

Одбор задарски 2 кашете шарпија, памука и завоја.

Госпође из Врањева једну кашету шарпија и завоја.

Госпође из Митровице кашету шарпија и завоја.

Браћа Бошковићи из Дубровника 200 бјелена и 240 фулата чистога кољачног платна.

Гђа Софија Ст. Љубинице по други пут кашету шарпија и завоја.

Уредништво „Народних листи“ из Праге кашету шарпија и завоја.

Г. А. Лазик из Одесе бремене шарпија и завоја и 8 бремена галета.

Одбор изјављује свима на овим милосрдним даровима највећу благодарност.

Цетиње, 22. Октобра 1875.

Одбор за страд. Херцеговце.

КРЕДИТОРИ И НАШЉЕДНИЦИ ТУРСКЕ.

Одмах после почетка садане револуције на балканском полуострву, мислило се да ће велике силе у корист несретних Хришћана уложити. Јавно мњење и у самјем овијем земљама које су биле најпоузданија подршка Турске, подигло се и тражило, да се просвећена Јевропа већ једном опомене човјечанских дужности, и да Хришћанима у Турској осигура одстанак који се бар у пола може сложити са достојанством човјека и са духом овога вјека. По броју дипломатској интервенцији у Цариграду, могло се судити да ће се за овај пут више учинити за Хришћане него што се од свију турских пројекта за реформе обећавало. Али као што смо већ виђели, не само да велике силе нијесу ништа за Хришћане учиниле, него још уздржале су и оне који су им хтјели помоћи.

Велике силе знају добро, да Турска не може бити спасена, и да је мудро и паметно благовремено још на њено мјесто помоћи да се нешто друго подигне и створи што ће моћи живјети, али како њихови интереси поред све њихове слоге и свеза, не могу још да се сложе, то оне прибјегавају политици одлагања, и остављају све по старом.

Али историја не осврће се на немоћ дипломатије, она иде својим путем, и неће бити се мора да одржи свога одређења. Пошто се сада показало да је дипломатија неприступачна човјечанству, неспособна за извршење здравјех политичких идеја, пошто се ни из приредба на човјечност, ни из приредба на политику, није могло до тога доћи да се уједињају противу порте, то може бити да ће се учинити — из нечовјечних разлога.

Внеока и највиша господа за врјеме последњих година кад је берза у своје цијеве стајала, показивали су за напредак и срећу њепу чуду њиховог споразумљива, и њеним интересима су искрено наклоњени. Берзи је за врјеме последњих година у неким државама у спољашњој и унутарњој политици играла велику, често рјешавајућу улогу, којој су се жеље народа и интереси државе морали подчинити. То је била болест друштвеног газдовања, која ће се берзи појавити, то је била наклоност, која је показала толико непажљивих преферанси, над којима данас јаднује. Ова наклоност на берзи била је моћни политички фактор, који је њихове ствари рјешавао.

Турска, да би другим државама показала јасан доказ висине своје јевропске културе, банкротирала је. Порта је за овјех двадесет година, од како је имала част бити приједна у ред осталијех јевропскијех држава, задужила се пет хиљада милиона. Да би интересе ајтај дуг могла плаћати, на нови су под тежине условима дугове врнати. Сада, кад им се досадило то тако плаћати, изјављују просто, да ће за сад позовину припадати интересе плаћајући, а другу позовину да ће топор после пет година — дужни остати. Да ће Турци после пет година заоставити интерес плаћати, то нико не вјерује, напротив, свак се сумња да ће и ову позовину што сада обећавају плаћати, онда престати издавати. Ратне спреме, које су произиле због сада-

устанка, учинице су Турској тој повчани у-
а до се покаже нужа да се то спречава
де пруджи, онда ће Турска подићи бан-
кротирање.

Ако устанак, као што је изглед, дуже вре-
мена устане, онда Турска мора велике трошкове
чинити, да и саме устане издржавати, јер он
живе готово са свијем од онога што од Турака
оту; као пак Турска устане укрити узбуњене
провинције, њени приходи опет неће бити као
што су били, јер је обектала кање данке узимати.

Поверљивости Турске виде врло добро како
је несигурно све оно што плају од Турске при-
жити, и стране владе су принуђене употребити
нужне мјере да сачувају права својих поља-
ника. Италијанска влада прва је протестовала и
подишним правом тражила, да се заложени пред-
мети, које је порта за поједине зајме најмиленила,
сада на плаћање интереса обрну. Порта је, почем
није имала много поверења, при сваком зајму по
лешто заложива, и тако је рудоконте, Букурје,
монополе дувана и соли и т. д. заложива. Подлу-
но је у свом реду што се сада кредитори за
плаћању својих интереса заложених предмета при-
државају. Највећи дво турскога државнога дува
нашли се у рукама богатих Француза и Ниглеза;
у самој су Француској данје трешине. Француска
је у болним својим годинама, за мања тражена
својих људи, рат водила; сада пак само се при-
држава протесту осталих држава. У Ниглешкој
сама се кредитори живо заузимају за своја по-
траживања, и ниглешка влада неће оклијевати
да их не подпомаже; и они се придржавају да
од заложених предмета интересе плаћају. Шта
је од стране аустријске владе учињено да осигу-
ра право својих поданика, још није познато; а
нешто на своја издани мора чинити. На Русију и
Прусију не свије ова чекати, јер у Царској а
особито у Русији није Турска никакав зајам у-
чинила; и по томе ове државе немогу никаквог
интереса да своје поданике осигуравају.

Стајала Аустрија на страни Турака или пи-
хових кредитора, дипломатска размирица између
Турске и осталих интересирајућих се сила, те-
шко ће изостати.

Ако дотичне државе на тој точној изрици
обвеза и издању заложених предмета постојане
осетину, као што подишу право плаћају, то неће
дуго трајати а Турска неће имати никаквих при-
хода више, почем је готово све заложива. Онда
би турска држава мирним путем са овога свијета
поћи могла. На сваки начин кредитори Турске,
ако хоће да одрже у важности своја тражења,
боље би учинили да презину подржавање турско
царство, на да се његовије посљедицама
обрате. То може чудновато изгледати, али је и-
пак тако. Кад би се на мјесто Турске, нове др-
жаве подигле, које би за турске државне дугове
јемчиле, то би кредитори били много боље осигу-
рани него што су сада, јер те државе плаћу
своју будућност, слободне су развићу и напретку,
и боље ће бити управљане, него садања Турска,
у којој султан сам са својим хазаром више по-
троши него што читаве провинције донесу. При-
зреше на овац могло би напосљедку оно учи-
нити, што чољечност и подига не моглоше —
анклавацију Турско.

(Из „Полиитко“).

ИНГЛЕШКИ СУД О МАЂАРИМА И СЛАВЕНИМА.

Баш у овај час је занимљиво сједити суд
најзначајнијих ниглешких органа о овим народ-
ностима, које су се на југостоку Јевропе сад
чином истакле или ће то у будуће било активно
било пасивно чинити.

Прије мало дана донесе „Тајмс“ од свога
посебнога дописника на Цетину овакав суд о
Пријој Гори, у којем се он о „внтезовима Прие
Горе“ овако симпатички изразује:

„О Приогорцима су у Јеврони због хотимне
раширених крајних гласова, све до сад криво су-
дили, рад шта је нужно у мало ријечи о њима и-
пак већ један пут јасну и истиниту слику ство-
рити. Становници Прие Горе су према странцу и
према свакому удућу, по уз то мужевни и не-
ропски. Њихов изглед није озбиљан и војнички. У
свом се понашању увјек кажу као центлсмени, а
никако као пустахије, за које су их тако дуго
држали. Њихов досрпства душман је Турција, те
према томе давамо не крију у срцу внтешка чу-
ства, него држе за право, да му се све могуће
зао повучи. Оштетити Турцима сватра Приогорац

баш за толико праведно, како и некада внтешки
редови, који су се узели за животну задаћу, да
се боре против Турција на истоку. Приогорци
су ваљани раца, коју Турци неће никада подјор-
мнати“.

Баш како се „Тајмс“ поновљено о приогор-
ским јуначким изразује, тако недовољно говори
„Обсервер“ у врло званичном чланку о Мађарима.
У томе чланку под насловом „Difficulties on
the Danube“ (потенкоће на Дунаву) осврће се
„Обсервер“ понављајуће на енцицијалне одношаје
објави државних полицаја Аусто-Угарске те кон-
статује, да се ту за мало часа мора до кризе
доћи, којој ће свакако мађарство као жтва под-
тећи. „Угарска трговина, пише речени ниглешка
лист, јест на свим странама изринута, у шеници
по Америци, уласти напосе у Чикагу, у кожа-
ма по Аустралији; у кину по Шангајској и Фран-
цуској, тако да се извоз Угарске већ сада на
малени дво континента стеже. Ниглешка је Угар-
ској више, него један пут поцем из тринаста
помагала и то с више разлога, понављајуће из
користолубља, за тим из симпатије према Угар-
ској због улеса од г. 1848 и 1849, напосок за
то, што је Мађарика успјела приказати се сви-
јету као центлсмени. По Ниглешка се је дуго
преварива. Овакош је Мађара врло мало, какве
Јевропа обичаје виђати. У истину је то народ
састојећи се из феудалнога ништа племенста, ко-
је гледи, да своја понављаше задужена добра са
својим старим принастијама уздрже својој обите-
љи и за то настоји, да се уздржи у Угарској
влада појединих обитељских котиерија. Ово ниже
племенство јест које једино у мађарској народности
понешто изобразења има. Осим за своју матери-
јалну корист брину се понављаше још за сјајно
одајло, која се мора златом сјати, како и свечане
одаје внтезова из средњег вијека. Из ове ода-
брашке опаша се велика маса мађарских сељака,
наспина без сока, која изгледа као посве не-
сузивиша останак из средњег вијека у календо-
скому (кварнозору) модернога живота.“

На овај чудновати, заједно једна 6 милиона
бројећи народ хоће, да зановједа славенским
племенима на броју од 16 милиона, који немогу
аристократије, но која су налик на рад. Они
мађарскому живљу подчињени Славени сачињавају
ниго племенитију грану народа, него ли њихова
мађарска господи.

Уз те околиности само је једно могуће, да
ће ових сада ујетним начином зашуткавих 16
милиона Славена ипак један пут по првном
теку ствари успети се над 6 милиона Мађара, а
тада ће бити конач мађарсконе господству“.

ВИЈЕСТИ ИЗ СРБИЈЕ.

„Истак“ има овај допис:

Изазвја, 7. Октобра. — Турци остају
Турци, то су сурона створења која су дошла из
Давје да Хришћане утамањују; њихова су вар-
варства узакана; да наведом само један пример
који су прије мјесец дана у Витеграду учинили:
стештешка једног за ког су држали да устанак
подпомаже убили су а тако исто његовог сина у-
читела и овога жену учитељу, кој су главу од-
сјекли и косу сву разбурнувши на главу на ко-
лац набили и побили на хурију; питањ члауте
нештешке: одгодрани ово 19. вијеку, и кад
они бране Турску, били ил било мило да се ова-
ко с њима поступа? — Свијету рају која бјег-
ством тража спасење и ако пребјегаз, Турци
ће стигаи убијају, тако су једног старца јурећи
баш на плоту, кад је хтјео прескочити ало убили
пушком. У овом крају једног је бјегунаца прешло
ске голо и јадно. — Од неколико дана Турци
једнако нападају на нашу границу, прелазе ако
и карузе пале и стражаре убијају. 22. о. м. турски
војници пуцали су на нашег стражара издељу
Муовице и Одрпаћене, који је јинију обилазио;
чети турска од 200 добровољаца удари 29. пр.
мјесеца ноћу на нашу стражару код Преког брда
и сву је изгоре, по том запале алабар Перине
Вуколовића, који је у близини био, пошто су се
најдирје пушкарани са нашим стражарима. 1. о. м.
прешли су Турци ноћу на нашу страну код Ва-
нцијиног врха и пушкарани се с нашим стражар.
4. о. м. преко 200 Турака прешао је овако, и
напао на стражаре; на Вујој пољани побију се,
стражаре расхерају и карузу запале, која сва
изгори; стражара Илију Ковачовића из Равне го-
ре, који је данн из војске изишао, и који није
хтјео с меће мачкити се реканим; ја сам се јед-
ном као војник заклео да вој положај неостављам,

и прије ћу погинути него ово мјесто оставити!
и који се храбро боридок га таше није згодило,
пошто га убију главу му одсјеку (коју су до-
није собом одвијели) а на његово вртло тјело
метну сјено из завале, те је више од пола саго-
рело. Један Турчин зграби његову пушку да од-
несе, но ове се наш буљубаша ухвати силан у
коштац и пушку му отме, но чим је метнуо на
раме, опале Турци на њега и куршум потречи
у циљ те исте пушке коју скроз пробије. Турци
су за тим ударили на засјек у Лисичеву
и данје куће сагорели, овие многе оберали и не-
ког Мартина сељака јако ранили. Исте ноћи на-
пали су на стражару код Василевкића, но ове
су само три стражара (јер је другу тројицу по-
славо био буљубаша у помоћ онајем код Вује
пољане) са још тројицом који су се случајно
десили тако, жестоко одпор дали Турцима брше-
ли се из подруча, тако да они изрешетавши
куршумима сву стражару, нијесу никако могли
пријећи да је запале. 5. о. м. ударили су Турци
на стражаре код Раденковине и једно сјено за-
палили, но су одмах били одбијени; а 6. о. м.
ноћу око 200 Турака напало је на стражару код
Ступске чесме но су их стражари са дошавшом
подпором одбили.

— Лозница, 7. Октобра. — 2. Окт. на
Крајини циганци били је наша стража поред Дрине.
У 5 сати увече Матија Јездиди из Цикота раз-
водник страже пошао је да прими рапорт на
пикету, тек дошао и почео вршити дужност,
Турци једне владе опале из пушка то кур-
шум истог разводника Матеју Јездиди из Цикота
кроз десни бут и мало мошница зачехи и рани.
Турци на наше пуцају и убијају, а наше власти
забраћују пуцати на њих и тако могу нас све
поубијати.

Ранећи Матија ове је у Лозници; вјдају
га доктори, Бог зна хоће ли остати жив.

— Крагујевачко „Ст. Ослобођење“ има ову
биљешку о поласку војске на границу:

„Дође вријеме, да и средина Шумадије види
ерске покрајине, које су опколине гадом турским.
Народна војска прве класе из цијелог окр. кра-
гујевачког данас је у Крагујевцу, као зборном
мјесту, на окупу ће се закљети и примити
још пушке војске спреме, на ће се сутра крену-
ти на границу алексиначку.“

Да ли ће и овај народ бити исте среће, са
овим, који је већ одани на граници, и који па-
зео и гледи мирно гледа свога душманина
преко плота? — Ако сјеко прерути који лист
ерске историје, и потражити одважност гружа-
на и јасеничана, у најосуднијим часовима, онда,
с неселим срцем можемо рећи: народ неће дуго
гледати своју очигледну пропаст, он ће на брзу
руку поправити све оно, што су господа показ-
вали. Ми од свег срца жељимо срећан пут браћи
из наше околине, са уздицањем, да ће им бити
свијето образ и часно име!

О херцеговачко-босанском устанку овако
пише „С. Петербуршке Вједоности“:

„Мором на част наше пресе признати, да је
она сад — истана јасније него што је требало
— срцу пријала интерес устаних Срба. Но тако
свучење ни из дилега се невриједала у оп-
штинуству. Таке су појаве жалосне, и могу се
објаснити само држењем, којим у опште прија-
мо стране покрете. Равнодушност у таким слу-
чају још не може тако узмутити, као фарисејство,
које код многих скверности прикрива прекрасна
патриотички еразма: „Опростите, одкуда да се
бринемо за живијоне славенских душа, расијани
по разним странама кад и за наше невољне не-
досјеђају среста“. — Тако се чује са разних
страна.“

Така расуђења не могу ни највиша критику
издржати. Ако немо ни у истину на то, да може-
мо у помоћ пратећи јужним Славенима, чекати на
вријеме, кад у нас не буде ни бједи, ни случа-
јна невоље, и кад ће се у нас удорити цар-
ство „милека и меда“, то без сумње, за дуго
нећемо то дочекати. Међутим наш тежњи положај
и не може доћи у сравњење са оним, које своје
сад устаних Срби“.

Ове изводе „П. В.“ бједи и невоља тих
Срба, и напомињу ријечи Али ишме покојног
Хилфердингу, како поступање са Властима про-

писује турски божији закон: „Ако Влах 99 год. вјерно служи Турцима, паза га и онда убити, да не умре од природне смрти; Влашина не треба ништа друго осим тек да не гладују; они су дужни ићи голи и боси, као осли, и радити свима Турцима“ и т. д. и наставља: „Дво тог (хришћанског) насељена, који је много пута безуспјешно покушавало, збожити са себе подобни јарам, који нема оправдања у деветнајестом вијеку, потаго је сад опет оружје. Русија га није на то побудила; дапаче може се вклати да смо ми за устанак дознали књиже него друге државе. По дипломатским саобраћањима Русија не може несретнијим дати помоћ оружаном руком; истину вклати јужнозападни Славени и не очекују такву помоћ, претставни од данашњег његовог министру о тако званом спасењу помоћу Русије. Но зар ћемо ми остати без сваког учешћа у тој борби, ће се потоком лије непасти крв, и ће се збожави нечовјечни, душу узмућујући поступци, изговарајући се само на то што се у нас случило толико пожара.

Наша се чини, да је подобан положај Русије немогућан ни по човјекољубљу, ни по нашем значају у реду других славенских народности ни напоследку због наших властитих пробитака“.

Ту „П. В.“ наводи како су у Јеврови оспорили одбори за новчану помоћ, како Русија није бједила од многих држава, како бједи Русије не смета јој да десетине милиона рубаља годишње штерала на расходе, који можда су и корисни, али није преко пужни и наставља:

„Ми смо Србија дужни помоћи и ради тога само што смо Русија, т. ј. једина славенска држава, коју је судбина изабрала од уништења, и сачувала неприкосновеном. Као славенска држава Русија има позив, кога се одрећи било би као самоубиство. Каква други позив може бити природнији него од јарма ослободити друге славенске народности, које су историјски негодима растројене изгубиле своју самосталност. Прије поз него што би се мислило о самосталности славенских држава, паза се о том побринути. Да славенска насељена неби у очекивању тог позжељеног тренутка изгубили своју народност као што су је изгубили милиони Славена у Њеманији. Чија је дужност, да се о том побрине него опет Русије, ће је свима славенским стихијама остављена пуна слобода. Русија ако се не јавља спаситељком, то ће пак остати стуб, пријер и нада будућности. Може ли се у таквом положају, створеном по историјски догађаја, оспртати неодлучно у тешким тренуцима.

„То је последње као што смо ми казали ијерити народну политику на властима аршии. И сами кратковиди мислиоци, претрпав историју Русије за последња стољећа, увиђају да је свјетска политика е искључиве случајни одступак под утицајем туђинаца, престало шидла за унапређење значаја наше отачбине на истоку. Ње је првенствена утицај на исток изао отоманско царство. За то смо водили ратове, који су прогутали на милијоне људи и ишарале рубаља; у очекивању могући догађаји ми подржавали државу, која годишње стаје стотине милиона рубаља; у данашње вријеме када је просто здвољавати и може се рећи јестиво ријешене источног питања а ми као да нећемо ни да знамо за њега. Очјештано турско царство, гољавано руским оружјем, разлаже се сад на дјелове, под утицајем напора властитих живља. Славени сачињавају краје-угалии камен царства, до сад бутања робујућа сила, крећу се и цијело знање готово је да се сруши. Славени сад не требају друге помоћи, него поштане. Сва се жеља јавна ограничава на ништине жртве за израњене или породица, док су здраве и крење мишце запале дјелом спасења и ослобођења. Зар ћемо ми пожити те рубаље, и зар ћемо ништа безучешће још једваити подржати отоманско царство, које је готово да се сруши за навјек“?

Д О П И С И.

Из БОКЕ 7. Октобра. — Међу устаницима херцеговачким после неколико вођа и главара заузимае прво мјесто по неким страним истовица чупени адвокат др Ђоста Ј. Грујић, „први ађутант војводе Љубибратића“.

Као што се је Грујић представљао свуда међу непознатим свијетом је за адвокат београдски и доктор права, исто је тако сам себе почастио титулом „првог ађутанта војводе Љуби-

братића“; дакле тај изазов адвокат не дође ако у Херцеговину да из патриотства притече браћи у помоћ, већ хтјеле прилику ову употребити да се као што сам говораше, и његово име по свијету чује, а у историји устанка херцеговачког као политичког борица спомине. Завста је Грујићев дојакшии рад био врло политичан, јер се је из свих јакних презара и вјештих сплетака саставио и готово цијелу стар дола довео, да се главари међу се не поклаше и кад би се св његово сплетке и интриге на свијет показале била би већа историја његових некарактерних црта, но устанка херцеговачког. Дакле, ево неких главних за које се до сад дознало.

Да би Грујић свој политички посао, управљачке протурало и да би му вјеровали, испознатица, а особито члановица комитета представљао се као адвокат и доктор права, а он није ни једно ни друго. Дакле, да је Љубибратићев наменот, т. ј. да се вјечаво (вјерно) са сестром Љубибратићеве жене, што такође још није у ствари, но ће тек можда бити; да он већ двије и по године ради са Љубибратићем на овом устанку херцеговачком, и вијала, да би од одбора лакше новца добијао, он је јошумоћавано неке одборнике у Дубровнику у Херцег-Новом, да пријаву новац који ће му тобож долазити из Београда и Новог Сада и то по 50—100 дуката и тим је себи отварао кредит за даљу његову радњу.

Тако је дакле једном приликом добио од одбора которског 50 ф. а од херцеговског 200 ф., да их преда Љубибратићу и од свега тог новца добио исти Љубибратић само 50 флор., а ће су г. др ађутанту оних 200? — та су из великог патриотства првом ађутанту у деп ушла; стидно, срамно и грехота је од народа красти и то од народа једног који последњу прећу крстола продаје да себи пушку и прах купи, да се од турског зулуа брани; нека те је стид и страх пред Богом и људима.

Још би се о много којеквалии некарактерних стварица могло говорити, које је изазов др Грујић овје, за врло кратко вријеме починио; али говорити о карактеру омига човјека, који га никада ни како није, била би ствар врло изашива. с тога ћемо то за сада прећи да ћемо изијети још једну спреману грозу претпору, која му не испаде за руком.

Ухвативши Мићу Љубибратића у великој забави и пословима, казаво му је, да је неким италијанском дописнику дошла депеша из Италије у којој јављају да су спрењени неки топови и пушке са врло много чебане за Херцеговину и да треба јо год да иде и да их пријми и донесе, предложи му да сам оде и да их пренесе на неки брод који му стоји на располагању и који је такође некиг кавалера и дописника италијанског; крене се на пут у Италију и упуги се одбору задарском, код кога је већ удеено да дигне неколико хиљада ф., бир по казивању самом његовом и по некој депеши, у којој му се јавља да је све справно. На вријеме дознаде се да то није ништа у ствари и да се хтјеле Грујић овом приликом користити срамом, да Италију види и да у Београд оде и то из патриотства о трошку народном. Мићо је Љубибратић одмах телеграфом у Задар јавио, да му пут спреме и да му се на име његово ништа не издаје, а одбор новски јавио је осталим одборима, да му никакве помоћи не дају.

Љубибратић јавио тај јој презрео и св свима га се одрекао.

Дакле Грујић као народњак хтјеле се у тријумфу са титулом „првог ађутанта“, а из превеликог патриотства и са неколико стотина ф. у депу у Београд кратице се, јер му се чинише да и тамо не вду добро ствари без њега и као што сам казиваше да му је дошла депеша из Београда у којој му јављају, да ће најдале кроз 5—6 дана бити револуција у Србији и да Ристић има јаку партију, којом ће прогласити републику и којој ће он (Ристић) бити председник; а по свој прилици Грујић као народњак, при том херцеговачкиг дипломата, доктор права, адвокат и а ађутант, а десна рука Ристићу и стуб истока — као што сам увјек величае — хтјеле се по вријеме наћи да и он као заслужни син и борац за народну слободу у Херцеговини, заузме бар друго мјесто у републици. — Али куда ће те г. др ађутанту? али се Србије јавио одрицате на свјетло, а овко свијетлије нас да се не враћате; онда хајте куда сте дошли у Италију за торове,

али пречим путем преко Београда, само не о народном трошку.

Одана је речено „у лажу је нитко дво“.

САП ФРАНЊИНСКО, 25. Септембра. — Ви-

дећи у нашим и страним новинама да су наша браћа Херцеговци устали за своју свету и поносна слободу коју ни нечовјечна турска кога ево већ пет вјекова гати те се боре и крв лију, и да њихово неуморно борење јача и шапредује, за то не могу пропустити да не саопштим читатељима тог славног листа; да сва браћа наша Славени живећи у Калифорнији са највећом радости уживају напредак борења херцеговачких устанка, који се боре не само за њих него и за све оне Славене који данас под туђим јармима у дугим оковима стењу, желећи да код сваког наше рана херцеговачкогх врс лијега и братске помоћи, и да брзо сретни будемо чети: да доњенска и а-власка вјала под својом тробојном заставом окуп-леву браћу једнокрвну и расуу на косовском пољу са челичном саблом Турке сјекући и косовске јунаке састаи виде; и Душанову круну и Милошеву сабљу као сави српски аманет, на Лазареви гробу младом наследнику књазу Данилу повери, и у њему све оно наше, што је у бесмртном цару Душану и књазу Данилу I изгуб-лено.

У стању сам сад и то вам јавити: да су овјешени Славени 4. Септембра учинили у својој соби одбор, који је створио. Божа Радовић, које му су име дали „Славјански одбор на корист Херцеговина“, у којем су многи говор дали од усташа и устанку херцеговачком, између којих је розољубни г. Ј. Франета са својим патриотским дугим говором развијавујући нашу пегдашњу славу, простране границе које смо под изиим царенима ишли и уживали и с њима се лавски подносили; које е братске неслоге изгубисмо те туђи робови постадосмо сваком присуствујућем уздах дво. Свој говор завршио је са подиго-гом бесмртног хероја владке и владкоца црногорског Данила Петровића са пет Мартиновића.

После одбор је одабро 18 одборника, и то су: г. г. Ј. Иванковић председник, П. Сујић и Ј. Франета подпредседници, Саво Н. Мартиновић касијер, Н. Матићевић секретар, Саво М. Ивановић и Ђорђе Лазаревић кореспондент секретари, Божа Радовић, Лука Зеновић, М. Љубић, Ј. Громета, М. Матаћ, П. Влауци, Лазар Јовковић, С. Спидатриновић, Ф. Корбет, Ф. Галак, Ф. Ангуновић.

По избору више поменутих чланова почео се уписивати прилог којег се исти дан од присуствујућих лица који су у одбору били записали и одмах предао т. 3621 у злато и сунито што се записало неколико особа које ће давати по 40—29—10 т. вјесечно, неки за годину, а неки док рат буде трајати у Херцеговини у које сума износи т. 420.

Одбор је своје листе свуда послао на Славене у Калифорнију да се помаћу купи одкуда је већ почела доходити.

Имена приложника са предлогом изостављена су сад за то док се на листе купели новца скупи, на које не само Славени него Грци и Американци добровољно без да ми се пита дају.

Из БОСАНСКЕ КРАЈИНЕ, 6. Октобра. —

Овамо се једнако бој бије и крв лије и тако се даље успјело, да од Турака баш ни трага нека, како их усташе код Срба, Осредака, Тишкова и Дренова кривоше, а сад се само кад и кад покажу и онда се обзира некамо побјећу. Али су се у Турцима зауставили, али чујући да једна устанка чета изиш превалио се у Улицу, а отуда одише на Грахово и Лијево, али као што овог тренутка дознадох и тако су на пријад нагазли, јер се друга нона чета образовала која им је иза леђа ударила. У томе сукобу као што глас довише потпуно је знатан број Турака а заробили су доста стоке и друге чебане, а Турци су се без обзира које куда растрјали. Чујем да су се Турци изише себе покрасали и да се турска свротица које куда разбјега и неће да устaje, Босански бегови и аге са свијем су духом клонули, јер виде, да ни од цара помоћи нека, а њихова спата баш ништа невриједи. Крајички командант Тајибрбет Кулиновић од како му операција код Срба и Осредака трајав да руком ише, и кад с 3000 Турака против 156 усташа ништа неучини поврати се у Вакуг

сад јад јадује и од муке никуда из свог чардаха не излази.

Овијех дана догодили се једна несрећа која је усташку гвдишу штету нанјела. Кренуло је било из бугарске границе за усташе 10,000 људи, 5 центи олова, неколико пушака и револвера, и кад је све то на границу дошло да се прела, уграби код Дуговола сержанска и војничка стража и све узимати.

Одмах је телеграфано у Беч, и надало се, да ће бити опет пропуштено.

С ТРОМЕЋЕ, (у кинској крајини) 3. Окт. — Опет се сво пера лаћам, да вам јавим што се на ове стране после већ достављеног вам последњег знаменитог окршаја код италијанских пиле догодило и асгаћа. На 28. Септембра ојешених се од главне чете неустрашивих вођа Голуба Бабића и попа Илије Ђилбије до 60 усташа и из Ташкова поју преко планина к Мрачају више аустријске Стржице, да тако промотре нека важна мјеста, која би им до пригоде падала. Истом се они из планина извукли и зором 29. Септембра више Мрачаја указаше, око 600 Турака из бусија и тердих метериза зачујају на њих. Усташа и ако су том пуцањом и сукобом изненађени били, а при тој навали се на отвореном и изложеном мјесту, никак не клоуше духом, већ на прву турску латру одврате онако као што је у право требало. Изхерују Турке из бусија и повале их на први мах 18, после опет 3, које Турци и данас траже а брине 26. Септембра два сата жестоке с обе стране пуцање поје за руком турској ордији те изјури као понавина на усташе, који видели се у опасности, а бојећи се уз то да их Турци неби с леђа ухватили, умукну натраг изгубивши само једног свог друга са једним рањеним. Пригодом исте похере и јурисања Турци навале на земљиште аустријско и, на очиглед жандара, волоне и ронде селске, која је постављено била, да на међи стражиари убију и одсјеку главу једном мирном Италијанцу, који се случајно онђе греско био. Убију суваке на аустријском земљишту кнеза крчмског и једног мирног другог човјека обране. За ово повређење аустријске границе и крвопролије на њеном земљишту, држати је, да ће Аустрија знати и хити од силне отоманске налде удовољити тражити; јер иначе морало би се држати, да на њој као ни — није стало за својим вјерним и приврженим поданицима.

После ове битке није се могло даље, јер даше обладаше и хрћаве времена тако, да није куд како било, већ онде је **О** Турцима по овом и предпоследњем боју ни глас ни трага од Вакупа до Грехова. Препали су се јако. Из чардаха на Грехово беже сваке ноћи, а особито од овог дана, одјад је ударио гром на чардак. Ето и свети Илија бије а како ли људи неће! Усташа се међутим организирају и чим пријаве на боље опреме биће по Турке позвати потегли.

МОРАЧА, 4. Октобра. — Турци аге колашиски навикнути да им једна раја, која у њиховим снахуљцима живише ради и да им са огровних снахуљца тешким трудом својим прибави све, што њиховим прождрљивим породњацима требаваше. Турци сада остави без раје, која не могла тријети даље несомносно насилно турско утече у планине одакле пушком у руци очајно бори се против својих угњетача.

Аго Муховић прије неколико дана изађаше у Прошћене, да на остављеним од раје љавана врху жита. Усташе им ударе и убију 8 Турака, од којих посјеку кнезана Речен агу Муховића. 3. о. м. Перо Раков и Јован Вуковић с једном четом усташа ударе на Тутуће у Колашину и убију Иорана Асића само петого. 7. о. м. преко 200 Турака изађу у Студенце на Синавини и ударе на катун подјеке раје. Под Јабланом врх десно се бијаше Драго Токовић и Неђељко Вуштић са својом четом. Они опазе турску војску и врхује с њом побију. У ономе боју погинује Мехмед Јагезић и Земен Мартинковић с вишим бројем своје дружине. Турци разлађени што у Студенцима гађушише неколицину своје дружине враћају се у Колашин убију Дамјана Јогжаћа, који је међу Турцима у Колашину живио.

Усташко робље бавило се до сада у планинама, по дочек се већ у планинама од зиме не могу одржати прелазе већ у Морачу. Пошто се наше власти врхује заузимају за сваку потребу

ове пребегле нејачи, то усташама остаје само бринути се с јуначкој борби противу непријатеља.

6. о. м. Радосав Јелић и Паљо Раков са 300 усташа дочекају Турке близу Бијора и с њима се жестоко побију. У овоме боју било је 13 Турака мртвих и преко 20 рањених. Усташа су 4 рањена.

7. о. м. турска војска из Берана изиђе да удари на Васојеваће. Васојеваћка војска предвођена Пантом Ђековићем и Васом Савчићем с једне стране, а Радослав Јелићем и Гаљом Раковићем с друге стране дочека јуначки Турке. Жестоки овај бој трајао је од 9 ура из јутра до сакле ноћи. Усташе надбине Турке и ућераше их у Беране. Мртвих и рањених Турака у овоме боју било је преко 150 од усташа 4 мртвих и 11 рањених.

ЦЕТИЊЕ, 24. Октобра. — У прошлу суботу прослављен је Ман представљања божјег угодника и славног господара црногорског св. Петра и држан је парастос блаженоукојеном господару и владци Петру II, који се други дан представљао. Чинодјејствовао је преосветшени митрополит г. Цетињски, а присуствовали су Н. П. (Св. Св. кнез и кнегиња са свијетлом породњом).

— Савјански благотворителни комитет у Одеси, осим новчаног прилога од 2000, послало је цетињскоме одбору за страдајуће Херцеговце на своје издржање, господињу Софију Ровинову Шестунову Ковденко за његовање рањеника.

О Г Л А С.

„О Р Л О“

кајески српски илустровани календар за годину 1876.

У нашој календарској књижевности је безприједан чин, да се српски календар још к томе одошме, разграју за 4000 комада за 1 мјесец дана! Тој се чин збој лави са „Орлом“ за год. 1875. Које што је као „Орло“ лави стекао у народу тако велика одлика, које пак што га је критика у „Јавору“, „Отачанин“ и „Раду“ означила као најбољи, највјештији и највјештији српски календар — све то подстало нас је да порадимо да „Орло“ за 1876 дојста и заслужити тај одли и тај лијепи глас.

У тој тежи повећали смо формат „Орла“ за 1876 г., умножили смо бржљиво одбране слике, постарали смо се, да оне буду у прих ујетника то врсте у Бечу и Цетињу ујетнички цртане и резане, удесили смо му помоћу српских књижевника одабран забаван и поучан садржај, уресили смо га ево и лепшим корицама у народном духу, и метнули смо у календарски дан празне листове за бљешке издавања и примања.

„Орло“ за 1876 год. штампан се и изићи ће изједно прех дана мјесца Октобра 1875 год. Садржај је „Орлу“ за 1876 г. ево овај:

Календарски дио од проф. А. Савдарића. I. Сава Текелија (са сликом) од С. В. П. 3. Бачки потписан диштрикт од М. Кнежевића. 3. Слике с пута: I. Из Далмације (са три слике). II. Из Босне (са двије слике). III. Из Црне Горе (са 5 слика) од др М. Димитријевића. IV. Ускоко, припојетка од Ђуре Јакшића. V. Коста Тријековић (са сликом) од С. В. П. VI. Правне поуке од др. С. Павловића. VII. О вођарству, четири чланка од др. Ђ. Натопчевића. VIII. Тетреб, слика из природе (са сликом) од проф. А. В. Поповића. IX. Прић Панта Награјасило, припојетка С. В. Поповића. X. Ђуро Динчић (са сликом) од ** XI. Шта ваља с мушком дјецом од др М. Јовановића-Батута. XII. Школарске штедионице од С. В. П. XIII. Зарад здравља од др Јована Јовановића. XIV. Светозар Марковић (са сликом) од В. Ђ. XV. Бојак бију Херцеговци (са сликом). XVI. Вође српског устанка и њихов животопис (са сликама) од М. XVII. Паскалина од Панте Поповића. XVIII. Шаја од Абукмеке. XIX. Пост! Мајка припојетка (са сликом).

У то уметљене оригиналне пјесме Змај-Јована Јовановића и Мите Поповића.

Ван тога пуно чланчића о различним корисним стварима: зарад здравља из ратарства, кућарства и т. д.

С Л И К Е:

I. Анкови: Сава Текелија, Ђуро Динчић, Коста Тријековић, Светозар Марковић, II. Путо-

писне: Дубровник, Слан Кра, Далматинка из Макарске, Суторина, Котор, Цетиње (у пет слика). III. „Бојак бију Херцеговци“! слика са бојашта. IV. Мајка припојетка.

Велика насловна слика:

„ВОЂЕ СРПСКОГА УСТАКА“.

Цијена је „Орлу“ за год. 1876 само један динар.

И „Орло“ за 1876 годину изићиће 10 таблица велике четвртине на углањеној артији и штампан се да подмири трошкове овога увећаног и увећаног издања у 5000 примјерака.

Ко зна шта стоји ујетничко резане и цртање слика, лијепа и укусна израда, тај ће знати, да цијена од 50 новч. није удешена за инекулацију — него тек једва да подмири гвди трошкове омаке добре њиве за народ. По томе и опет се уздамо, да ће „Орло“ за 1876 г. бити и најбољи, а највјештији и највјештији српски календар за г. 1876, кога треба да изабави свака српска кућа.

Свиња препроводицима „Орла“ без разлике дајемо на десет и више комада 20% робота или краће речено 10 новчића по комаду. Све наручине било за готово или поштански поузећем (Postnachnahme) или у комисијон управљају се на: А. Пајевића у Н. Сад. Наручице из Србије нека се шаљу књижици В. Валожана у Београд. У Н. Сад, на мали Господићан 1875.

Издавачи „Орла“ за 1876 годину Стеван В. Поповић и Арса Пајевић.

О Г Л А С.

СВИЈЕМА БОЛЕСНИЦИМА

снага и здравље без медицине и трошкова.

REVALESCIERE DU BARY из ЛОНДОНА.

Има већ 28 година како ни једна болест није кадра супрот стати деклантној овој храни, која без медицине и трошкова лечи све болое у желуцу, живцима, грудина, плућима, устри, жлездана, слузики очима, дисању, дуборезима и бјелени, као и туберкулозу, сушину, снапу, кашаљ, затвор, пролив, слабост, шуљене, водену болест, грозницу, несвјестину, конгестје, зуљање ушину, бљуваче баш и за вријеме трудноће, сујорност, мршављење, реву, костоболу, бљедицу. — Извод из 80,000 цртицака од људи, који су се помогли, међу којима цртицака од професора др Вурцера, г. Бенек, редов. професора медицине на марбуршком универзитету, медицинског свјетника др. Ангелстајна, др. Поредана, др. Камбела, професора др. Деле, др. Уре, грозице Кестастјарковице, маршале Брехановице и многи других високих особа, свакоме ће се безплатно послати.

Кратак извод из свједочанства.

Број 64.210. Маркиза Брехановица 7 година ратна је од јетре, по нимала сна, дретала на снама удовица, мршавица чиница.

Бр. 79.810. Г-ђа удовца Кисмовица из Давелдорфа, патила је од длавашије главоболе и бљувача.

Бр. 75.877. Флоријан Коле, н. рк. чиновник из Будима, имао је запалење плућа, несвјестину и терет на грудима.

Б. 75.910. Г. Гавра Тешнер, љак више трговачке школе у Бечу, боловао је од груди и живаца.

Б. 65.715. Г-ђица Монлујева није могла да једе ни да спава и мршавица је.

Више храни Revalesciere него месо и код одраслих и ђеце уштеди 50 пута више на цијени него ли у другим материјалима и јелима.

У плеканим кутијама: по фунта 1 ф. 50 н., 1 фунт 2 ф. 50 н., 2 фунта 4 ф. 50 н., 5 фунта 10 ф., 12 фунта 20 ф., 24 фунта 36 ф. — Ишкоти од revalesciere у кутија по 2 ф. 50 н. и 4 ф. 50 н. — Чоколада од revalesciere у прашку и таблицама за 12 шола 1 ф. 50 н., за 24 шоле 2 ф. 50 н., за 48 шола 4 ф. 50 н., у прашку за 120 шола 10 ф., за 288 шола 20 ф., за 576 шола 36 ф. — Добити се може код Barry & Comp. у Бечу Wallfischgasse п.г. 8, у Цетињу код Joseph v. Török; као и по свима паролним код добрих апотекара и дућана; а бечка кућа шаље уз поштанску упутницу на све стране. Још га продаје у Трсту: Serravallo; у Задру: Andrović; Радјаци: Produm.

(1—46).